

GINEKOLOŠKA ONKOLOGIJA

A. Ćorušić, D. Babić, M. Šamija, H. Šobat

U izdanju izdavačke kuće Medicinska naklada iz Zagreba, izašla je knjiga, koju su uredili doc. Ante Ćorušić, prof. Damir Babić, prof. Mirko Šamija i dr. Hrvoje Šobat. Knjigu su na hrvatskome jeziku napisali 40 autora, na 425 stranica velikoga A4 formata, sadrži 114 tablica, 4 grafikona i 103 slike. Knjiga je podijeljena na 7 poglavlja i 43 potpoglavlja. Poglavlja su: Opći dio, Rak stidnice, Rak rodnice, Rak vrata maternice, Rak trupa maternice, Rak jajnika i jajovoda i na kraju poglavlja Dodaci.

U *Uvodnom poglavlju* Marija Strnad i Ariana Znaor prikazuju pojavnost i smrtnost od raka vrata maternice, trupa maternice i jajnika, od 1968. do 2000. godine. Zabrinjava da se zadnje dvije godine opet povećava pojavnost raka vrata maternice, od 1995. godine stagnira pojavnost ca in situ vrata maternice i raka trupa maternice. Suprotno tome u stalnom je daljnjem porastu rak jajnika, sve do stope 24,6/100.000 tisuća, kad rak jajnika postaje najučestaliji oblik raka ženskih spolnih organa. Z. Ebling i M. Šamija su precizno izračunali potrebno ljudstvo i godišnje troškove citološkog probira raka vrata maternice. Vesna Mahovlić i sur. su podrobno, na 28 stranica i na 19 mikrofotografija prikazali već standardne mogućnosti *citodijagnostike* svih sjela genitalnog raka žena. A. Kurjak i Sanja Kupešić su na 16 stranica prikazali *ultrazvučnu dijagnostiku*, pridavši najviše pozornosti raku jajnika, s mogućnošću suvremene doplerske i obojene doplerske dijagnostike. Ranka Štern-Padovan i Vinka Barbarić-Babić su, koristeći 33 slikovna prikaza, dali mogućnost radiološke dijagnostike tumora jajnika, korpusa i cerviksa uterusa, s posebnim naglaskom na mogućnosti kompjutorizirane tomografije i magnetske rezonancije.

Sva daljnja poglavlja sadrže obično šest potpoglavlja: patološka anatomija, preinvazivne promjene, klinička slika i dijagnostika, kirurško liječenje, radioterapija, kemoterapija. U poglavlju *Rak stidnice* A. Ćorušić je na 19 crteža i fotografija prikazao radikalnu vulvektomiju s ingvino-femoralnom limfadenektomijom.

U poglavlju *Rak rodnice i Rak vrata maternice* N. Ljubojević i Silva Babić prikazali su važnost kolposkopije i usvojeni postupnik. U *Kirurškom liječenju* A. Ćorušić se priklanja suvremenoj podjeli operacijske radikalnosti po Rutledgu, s obzirom na posvuda prihvaćeno FIGO stupnjevanje karcinoma cerviksa. Spominje trahelektomiju za mikroinvazivni karcinom Ia2 te suvremenu laparoskopski asistiranu radikalnu vaginalnu histerektomiju. U potpoglavlju *Radioterapija zloćudnih tumora vrata maternice* H. Šobat i sur. prikazuju teleterapiju i braditerapiju. Prognoza, u dobro ekipiranim centrima radioterapije, ovisi o stupnju bolesti, približno je ista kao i operativna terapija za Ia, Ib i IIa stupanj bolesti. *Kemoterapija* (R. Tomek) je rezervirana za rekurentne bolesti i metastaze.

Poglavlje *Rak trupa maternice* je obrađeno istim stavom potpoglavlja, a patološka je anatomija obrađena posebice kao *Hiperplazija endometrija i Karcinom en-*

dometrija (Jadranka Ilić-Forko), *Mezenhimalni tumori endometrija* (D. Babić) i *Gestacijska trofoblastična bolest* (Božena Šarčević). *Operativno liječenje* (H. Haller) može biti jednostavna histerektomija, ona s limfadenektomijom, rjeđe vaginalna histerektomija te radikalna histerektomija. Autor se osvrće i na laparoskopski asistiranu vaginalnu histerektomiju. *Radioterapija* (M. Šamija) izuzetno je primarna, ona je obično dodatna terapija operacijskoj ili sekundarna kod recidiva ili metastaza. A. Juretić piše o *Kemoterapiji i hormonskoj terapiji* raka trupa maternice. Kemoterapija je slična onoj ostalih malignoma spolnih organa. Hormonska terapija, jer se pretežno radi o »hormonskom« raku, podrobnije je patofiziološki osvijetljena. Marina Šprem i sur. pišu o *trofoblastičnoj neoplaziji*. Najvažniji pokazatelj bolesti je β -HCG, a najvažniji kemoterapeutik metotreksat. Terapija mole hidatioze je evakuacija materijata, a profilaktičko davanje metotreksata u rizičnim slučajevima.

U poglavlju *Rak jajnika i jajovoda* tri su patoanatomska potpoglavlja: *Tumori jajnika* (S. Jukić), *Tumori jajovoda* (Božena Šarčević) i *Tumori potrbušnice i mezenterija* (Božena Šarčević). D. Barišić piše o *Laparoskopiji u liječenju adneksalnih tumora*, H. Šobat *Radioterapija*, Lidija Beketić-Orešković *Hormonska terapija raka jajnika*. Najopširnija i najpodrobnija su potpoglavlja A. Ćorušića *Dijagnostika, staging i kirurško liječenje raka jajnika i jajovoda* te Višnje Matković sa sur. o *Kemoterapiji raka jajnika i jajovoda*, što je razumljivo jer su to dva izborna načina liječenja.

U poglavlju *Dodatci* Božena Šarčević prikazuje *Imunohistokemiju*, D. Babić *Tumorsku plovidiju*, Dubravka Pažur piše o *Malignoj bolesti i anesteziji*, a M. Doko i M. Kopljar obrađuju potpoglavlje *Uloga abdominalnog kirurga u liječenju proširenoga ginekološkog raka*.

Knjiga je začeta 2002. godine, kad su ekipa iz Klinike za tumore u suradnji sa stručnjacima iz Klinike za ženske bolesti i porode Kliničkoga bolničkog centra u Zagrebu bili organizirali dva uspješna simpozija iz područja ginekološke onkologije. Održana predavanja, uz uključivanje drugih vrsnih stručnjaka iz ginekološke onkologije, rezultirala su pisanom riječju objavljenom u ovoj knjizi. Već strukovnost urednika, od kojih su jedan ginekolog (Ante Ćorušić), jedan patolog (Damir Babić) i dva onkologa-radioterapeuta (Mirko Šamija i Hrvoje Šobat), govori za multidisciplinarnost pristupa pisanju knjige. Osim urednika, knjigu je pisalo 12 onkologa-radioterapeuta, 11 ginekologa, po tri epidemiologa, patologa i citologa, po dva radiologa i kirurga te po jedan anesteziolog i ing. fizike, ukupno 41 autor. Među autorima su naši viđeni onkolozi, njihovi su prilozi knjizi dali visoku stručnu razinu. Obrada patogeneze i patofiziologije bolesti, s brojnim bibliografskim podacima u svakom potpoglavlju daju knjizi i znanstvenu vrijednost. Zato će knjiga biti ne samo udžbenik i podsjetnik onkolozima ginekolozima i radioterapeutima, već i priručnik svakom ginekologu i radioterapeutu, a i pomoć znanstvenom istraživaču iz područja ginekološke onkologije.

Prof. Ante Dražančić